

Дело C-329/23

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

25 май 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Verwaltungsgerichtshof (Австрия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

9 май 2023 г.

Жалбоподател в ревизионното производство:

Sozialversicherungsanstalt der Selbständigen

Ответник:

Dr. W M

Предмет на главното производство

Законодателство в областта на социалната сигурност — Дейност като самостоятелно заето лице в държава членка, в държава от ЕИП и в трета държава — Разпоредби за координация — Компетентност

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на правото на Съюза, член 267ДФЕС

Преюдициални въпроси

1. При положение че гражданин на Съюза работи едновременно в държава — членка на Европейския съюз, в държава от ЕИП и ЕАСТ (Лихтенщайн) и в Швейцария, следва ли да се прилагат нормите на правото на Съюза относно определянето на приложимото законодателство в областта на социалната сигурност съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с Регламент (ЕО) № 987/2009?

При утвърдителен отговор на първия въпрос:

2. Следва ли тогава Регламент (ЕО) № 883/2004 във връзка с Регламент (ЕО) № 987/2009 да се прилага по такъв начин, че въпросът за приложимото законодателство в областта на социалната сигурност да се преценява разделно в отношенията между държавата от Съюза и държавата от ЕИП и ЕАСТ, от една страна, и в отношенията между държавата от Съюза и Швейцария, от друга, и съответно за всеки от тези случаи да се издава отделно удостоверение за приложимото законодателство?

3. Налице ли е промяна на „съответното положение“ по смисъла на член 87, параграф 8 от Регламент (ЕО) № 883/2004, когато се започне дейност в нова държава, за която се прилага посоченият регламент, дори ако от това не следва промяна на приложимото законодателство нито съгласно Регламент (ЕО) № 883/2004, нито съгласно Регламент (ЕИО) № 1408/71, а дейността е толкова несъществена по обем, че генерира само около 3 % от общия доход?

Във връзка с това има ли значение дали по смисъла на втория въпрос координацията в двустранните отношения следва да се извършва разделно — между участвалите до момента държави, от една страна, и между едната от тях и „новата“ държава, от друга?

Цитирани разпоредби на правото на Съюза

Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82 и поправка в ОВ L 033, 2008 г., стр. 12)

Регламент (ЕО) № 987/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 284, 2009 г., стр. 1)

Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социално осигуряване на заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността (ОВ L 149, 1971 г., стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 26)

Кратко представяне на фактическата обстановка и главното производство

1. Ответникът е австрийски и лихтенщайнски гражданин с местопребиваване в Австрия; през разглеждания период (от 1 януари 2017 г. до 31 март 2018 г.) е

бил самостоятелно зает като лекар в Австрия, Лихтенщайн и Швейцария. Около 19 % от доходите си е получавал в Австрия, 78 % в Лихтенщайн и 3 % в Швейцария. Дейността си в Швейцария той започва на 1 януари 2017 г. Преди това поради местопребиваването си в Австрия той несъмнено е бил подчинен на австрийското социалноосигурително законодателство съгласно член 14а, параграф 2 от Регламент № 1408/71.

- 2 На 14 април 2020 г. ответникът подава заявление до ревизионния жалбоподател — Sozialversicherungsanstalt (Социалноосигурителен институт, Австрия), за издаването на формуляр Е 101 съгласно Регламент № 1408/71 за периода от 1 януари 2017 г. до 31 март 2018 г., който да удостоверява, че спрямо заявителя се прилага австрийското социалноосигурително законодателство.
- 3 Социалноосигурителният институт приема, че това е заявление за издаване на формуляр А1 съгласно Регламент № 883/2004 във връзка с Регламент № 987/2009 и с решение от 21 октомври го отхвърля по съображението, че действително въз основа на Споразумението за ЕИП в отношенията с Лихтенщайн се прилага Регламент № 883/2004 във връзка с Регламент № 987/2009 (съответно Регламент № 1408/71 съгласно преходната разпоредба на член 87 от Регламент № 883/2004), а въз основа на Споразумението относно свободното движение на хора между Съюза и Швейцария в отношенията с Швейцария също се прилага Регламент № 883/2004 във връзка с Регламент № 987/2009, но няма рамково споразумение за всеобща европейска координация, което да обхваща едновременно държавите — членки на Съюза, държавите от ЕИП и ЕАСТ и Швейцария. Следователно за дейностите на ответника през съответния период се прилагали разделно законодателствата на Австрия, Лихтенщайн и Швейцария.
- 4 Ответникът подава жалба срещу това решение, която е уважена с решение на Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд, Австрия) от 28 януари 2022 г. Посоченият съд приема, че за дейностите на ответника през разглеждания период както в Лихтенщайн, така и в Швейцария следва да се издаде формуляр Е 101, съответно А1, който да сочи за приложимо австрийското социалноосигурително законодателство.
- 5 Според Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) първоначално ответникът е бил несъмнено подчинен на австрийското социалноосигурително законодателство; заради започването на дейност в Швейцария обаче е спорно дали и занапред са приложими меродавните досега разпоредби на Регламент № 1408/71. Отделно рамково споразумение обаче не е необходимо. Положението във връзка с наличието на дейност едновременно в Австрия и в Лихтенщайн следва да се преценява въз основа на Споразумението за ЕИП, а положението във връзка с наличието на дейност едновременно в Австрия и в Швейцария се урежда от Споразумението относно свободното движение на хора.

- 6 Съгласно Споразумението за ЕИП в настоящия случай се прилагат разпоредбите на Регламент № 883/2004, а съгласно преходните разпоредби на този регламент досега по отношение на успоредната дейност на ответника в Австрия и Лихтенщайн се е прилагал Регламент № 1408/71. Започването на дейност в Швейцария не попада под действието на Споразумението за ЕИП и не води до промяна на съответното положение по смисъла на член 87, параграф 8 от Регламент № 883/2004. Следователно, както и досега, във връзка с успоредното извършване на дейност в Австрия и Лихтенщайн ответникът има право да му се издаде удостоверение Е 101, което да сочи, че той подлежи на задължително социално осигуряване в Австрия.
- 7 Съгласно Споразумението относно свободното движение на хора успоредното извършване на дейност в Австрия и в Швейцария следва да се преценява съгласно член 13 от Регламент № 883/2004. Тъй като значителната част от дейността се извършва в Австрия (държавата членка по пребиваване), дейността в Швейцария също е подчинена на австрийското социалноосигурително законодателство.
- 8 Социалноосигурителният институт подава ревизионна жалба срещу това съдебно решение пред Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия). Той поддържа, че въпросът е как си взаимодействат Регламент № 883/2004, Регламент № 987/2009 и Регламент № 1408/71 в настоящия случай. Изводът на Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) бил неправилен, тъй като законодателството на Съюза не било приложимо в отношенията между трите участващи държави. Всъщност спрямо дейностите на ответника трябвало да се прилагат разделно законодателствата на Австрия, Лихтенщайн и Швейцария.
- 9 Във връзка с това ответникът поддържа, че решението на Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) в крайна сметка е правилно, но не е необходимо положението да се разделя на отношения Австрия—Лихтенщайн и отношения Австрия—Швейцария. Въпросът дали е приложимо австрийското или лихтенщайнското социалноосигурително законодателство, бил релевантен единствено в отношенията между австрийския социалноосигурителен институт и лихтенщайнските власти. Не било необходимо рамково споразумение и не било видно защо Регламент № 883/2004 да не може да се прилага без такова споразумение. Въпросът се уреждал от Споразумението за ЕИП заедно с приложенията към него и следователно от Регламент № 883/2004, което пък водело до приложимост на Регламент № 1408/71.
- 10 Освен това ответникът изтъква, че не е налице класическа хипотеза на участие на трета държава, тъй като двата посочени регламента се прилагат и по отношение на Лихтенщайн, и по отношение на Швейцария (въз основа на Споразумението относно свободното движение на хора). Щяло да е парадоксално, ако заради двустранните отношения между Швейцария и

Лихтенщайн се стигне до неприлагане на задължителните разпоредби на правото на Съюза в Австрия. Прилагането на Регламент № 883/2004 не зависело и от наличието на рамково споразумение. Тъй като започването на дейност в Швейцария (с дял от 3 % от дохода) не променя съответното положение, през разглеждания период се запазвало задължението за социално осигуряване в Австрия.

Кратко изложение на мотивите за запитването

- 11 За държавите — членки на Съюза, въпросът за приложимото законодателство в областта на социалната сигурност спрямо конкретен гражданин, който упражнява дейност в няколко държави, се урежда от Регламент № 883/2004 във връзка с Регламент № 987/2009. Със съответни споразумения, например Споразумението за ЕИП или Споразумението относно свободното движение на хора между Съюза и Швейцария, е предвидено тези установени в правото на Съюза правила за координация да се прилагат и по отношение на други държави. Нито едно от тези две споразумения не предвижда основание за включването на граждани на трети държави в координацията и няма нито правило за координация със съответното друго споразумение, нито общо споразумение, което да обхваща както държавите от ЕИП, така и Швейцария.

По първия и втория въпрос

- 12 Тъй като няма такова общо споразумение, според Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) Споразумението за ЕИП и Споразумението относно свободното движение на хора следва да се разглеждат отделно и следва да се издадат две отделни удостоверения за приложимото законодателство в областта на социалната сигурност, а именно, от една страна, за отношенията Австрия—Лихтенщайн, и от друга страна, за отношенията Австрия—Швейцария.
- 13 И според ответника отношенията Австрия—Лихтенщайн следва да се преценяват отделно, но в случая нямало нужда да се взема решение и за отношенията Австрия—Швейцария.
- 14 Според социалноосигурителния институт в случая изобщо няма място за координация съгласно Регламент № 883/2004 във връзка с Регламент № 987/2009.
- 15 Подходът на Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) видимо не е съвместим с целта на правилата за координация, а именно за всяко лице в даден период да е приложима системата само на една държава. Принципът на единството също така предполага приложимото законодателство съгласно правилата за координация да се определя не с оглед на дейността, а с оглед на лицата. Това би означавало, че поначало не

е допустимо на едно и също лице за един и същ период да се издадат две различни удостоверения E 101 или A1.

- 16 В настоящия случай отделното третиране на двете хипотези от Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) само по случайност довежда до приложимост на австрийското законодателство и за двете. При малко по-различно фактическо положение можеше отделното третиране на двустранните отношения да доведе до едновременна приложимост на законодателството на различни държави. В крайна сметка подходът на ответника също води до този резултат. И при неговия подход, възникне ли спор за приложимото законодателство по отношение на Швейцария, ще трябва да се вземе решение, а то би могло да е в колизия с констатацията за приложимото законодателство по отношение на Лихтенщайн.
- 17 Този резултат може да се избегне само ако предвид приложимостта на установените в правото на Съюза правила за координация въз основа на Споразумението за ЕИП и Споразумението с Швейцария за свободното движение на хора се заключи, че в тристранни случаи като настоящия координацията трябва да се осъществява за всичките държави заедно, а не разделно за всяко от съответните двустранни отношения. Поради липсата на общо споразумение обаче изглежда, че няма правно основание за това.
- 18 Запитващата юрисдикция счита, че по тези причини в настоящия случай установените в правото на Съюза правила за координация не следва да се прилагат нито пряко, нито непряко. Това обаче не означава, че заради споразумението с Швейцария ще се стигне до неприлагане на правилата за координация в отношенията между Австрия и Лихтенщайн, тъй като Споразумението не съдържа правила, които да са пречка за прилагането на Регламент № 883/2004. Неговата неприложимост следва по-скоро от това, че нито Регламентът, нито Споразумението уреждат тристранни положения, а разделното им третиране със съответно прилагане на Регламента към всяко от двустранните положения е в противоречие с принципа на единството.
- 19 Тъй като застъпването от нея тълкуване не е дотолкова очевидно, че да не оставя място за разумно съмнение, запитващата юрисдикция отправя първите два преюдициални въпроса.

По третия въпрос

- 20 В случай че Регламент № 883/2004 е приложим към настоящия случай, се поставя въпросът как следва да се тълкува преходната разпоредба на член 87, параграф 8.
- 21 До започването на дейността му в Швейцария ответникът поради местопребиваването си в Австрия е бил несъмнено подчинен на австрийското социалноосигурително законодателство съгласно член 14a,

параграф 2 от Регламент № 1408/71. Регламент № 883/2004 не съдържа сходна разпоредба. Напротив, съгласно член 13, параграф 2 от Регламент № 883/2004 при осъществяване на дейност като самостоятелно заето лице в няколко държави членки законодателството на държавата членка по пребиваване се прилага само когато в нея се осъществява значителна част от дейността; в противен случай се прилага законодателството на държавата членка, в която е съсредоточена дейността. В настоящия случай това правило всъщност би довело до приложимост на лихтенщайнското социалноосигурително законодателство, но въз основа на преходната разпоредба на член 87, параграф 8 от Регламент № 883/2004 първоначално остава приложимо австрийското законодателство. Започването на допълнителна дейност като самостоятелно заето лице в нова държава, обвързана с правилата за координация, като тази дейност генерира 3 % от общия доход, не би могло да доведе до компетентност на друга държава при действието на Регламент № 1408/71, тъй като съгласно член 14а, параграф 2 от Регламент № 1408/71 от значение е само държавата по местопребиваване, стига в нея да се упражнява част от дейността. При действието на Регламент № 883/2004 толкова незначителна по обем дейност също не би могла изобщо да промени приложимостта на законодателството на държавата членка по пребиваване, щом там се осъществява значителна част от дейността.

- 22 При това положение би следвало да се приеме, че не е налице промяна на „съответното положение“ по смисъла на член 87, параграф 8 от Регламент № 883/2004, когато към вече упражняваната дейност като самостоятелно заето лице се добави съвсем незначителна дейност като самостоятелно заето лице в нова обвързана от правилата за координация държава (която не е държавата по местопребиваване), тъй като това е ирелевантно за определянето на приложимото законодателство както съгласно Регламент № 883/2004, така и Регламент № 1408/71.
- 23 Може да се поддържа обаче, че нова дейност в нова обвързана от правилата за координация държава във всички случаи означава промяна на съответното положение, тъй като координацията следва вече да обхваща нова държава, дори това да не води до промяна на компетентната държава. Ако обаче се приеме, че е така, възниква въпросът дали дейност, която е така незначителна, както в настоящия случай, води до промяна на съответното положение.
- 24 Ако обаче приложимостта на законодателството в областта на социалната сигурност в отношенията между две държави от ЕИП следва да се преценява отделно от положението по отношение на Швейцария, то поначало започването на дейност в Швейцария няма да е от значение при преценката на отношенията между държавите от ЕИП. Затова според запитващата юрисдикция, която в това отношение е съгласна с мнението на Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд), започването на такава дейност не може да доведе до промяна на съответното положение по смисъла на член 87, параграф 8 от Регламент № 883/2004.

- 25 Отговорът на този въпрос и уточнението към него не е достатъчно очевиден, поради което въпросът следва да бъде отправен до Съда.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ